

RIKSDAGENS SVAR 133/2005 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om medling vid brott

Ärende

Regeringen har till riksdagen överlämnat sin proposition med förslag till lag om medling vid brott (RP 93/2005 rd).

Beredning i utskott

Lagutskottet har i ärendet lämnat sitt betänkande (LaUB 13/2005 rd).

Beslut

Riksdagen har antagit följande lag:

Lag

om medling vid brott och i vissa tvister

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

Med medling vid brott (*medling*) avses i denna lag en avgiftsfri tjänst där det ordnas möjlighet för den misstänkte och brottsoffret att genom en opartisk medlares förmedling mötas i förtrolighet för att behandla de psykiska och materiella skador som ett brott orsakat offret och att på egen hand försöka komma överens om åtgärder för att gottgöra dessa skador.

Medling kan tillämpas även i sådana tvister i vilka åtminstone en part är en fysisk person. Andra tvister än de som gäller krav på skadestånd för brott kan emellertid bli föremål för medling endast om tvisten med beaktande av föremålet

för den och yrkandena i ärendet är ringa. I fråga om medling i tvister gäller i tillämpliga delar vad som i denna lag föreskrivs om medling vid brott.

2 §

Allmänna förutsättningar för medling

Medling kan endast genomföras mellan parter som personligen och frivilligt har uttryckt sitt samtycke till medlingen och som kan förstå betydelsen av en medling och de avgöranden som träffas under den. Innan parterna ger sitt samtycke till medling skall de informeras om sina rättigheter och sin ställning i samband med medlingen. Parterna har rätt att återta sitt samtycke när som helst under medlingen.

Minderåriga personer skall personligen ge sitt samtycke till medling. Dessutom måste en minderårig persons vårdnadshavare eller andra lag-

liga företrädare ge sitt samtycke för att den minderårige skall kunna delta i medling. En omtydligförklarad person som nått myndighetsålder får delta i medling om han eller hon förstår sakens betydelse och personligen ger sitt samtycke till medling.

3 §

Ärenden som behandlas vid medling

Medling kan ske i fråga om brott som bedöms vara lämpliga för medling med beaktande av brottets art och tillvägagångssättet, förhållandet mellan den misstänkte och brottsoffret samt övriga omständigheter som helhet. Medling får inte ske i brott mot minderåriga, om offret på grund av brottets art eller sin ålder är i behov av särskilt skydd. Om medling inte kan ske i brottet får inte heller frågan om skadestånd bli föremål för medling.

Twister kan behandlas vid medling, om medling kan anses vara en ändamålsenlig åtgärd.

Behandling eller avgörande av ärendet vid en polis- eller åklagarmyndighet eller en domstol utgör inget hinder för medling.

4 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *medlingsbyrå* en verksamhetsenhet vars uppgift är att i enlighet med 8 § tillhandahålla medlingstjänster inom ett bestämt område,

2) *medlare* en för uppgiften utbildad person som sköter enstaka medlingsuppdrag under medlingsbyråns ledning och tillsyn,

3) *person ansvarig för medlingsverksamheten* en person vars uppgift är att ansvara för planering, utvecklande och ändamålsenligt genomförande av medlingsverksamheten inom medlingsbyråns verksamhetsområde samt att vid behov även fungera som medlare, och

4) *medlingshandledare* en person vars uppgift är att handleda och övervaka medlarnas verksamhet samt att vid behov fungera som medlare.

2 kap.

Ordnande av medling och ersättande av kostnader

5 §

Allmän ledning, styrning och övervakning

Den allmänna ledningen, styrningen och övervakningen av medlingsverksamheten ankommer på social- och hälsovårdsministeriet.

6 §

Delegationen för medling vid brott

För styrningen, tillsynen och utvecklandet på riksnivå av medlingsverksamheten finns i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet en delegation för medling vid brott som tillsätts av statsrådet för tre år i sänder. Närmare bestämmelser om delegationens uppgifter och sammansättning utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Skyldighet att ordna tjänster

Länsstyrelsen är skyldig att ordna medlingsverksamhet så att tjänsten är tillgänglig och ändamålsenligt genomförd i hela länet.

8 §

Tillhandahållande av tjänsterna

Tjänsterna kan tillhandahållas så att länsstyrelsen

1) med en kommun ingår ett i 2 § 2 mom. i kommunallagen (365/1995) avsett uppdragsavtal, genom vilket kommunen förbinder sig att tillhandahålla tjänsten inom sitt område eller utöver sitt område också inom andra kommuners område eller delar av deras område så som avtals enligt 9 §, eller

2) med en annan offentlig eller en privat tjänsteleverantör ingår ett avtal, genom vilket tjänsteleverantören förbinder sig att se till att

tjänsten tillhandahålls inom ett område om vilket det avtalas enligt 9 §.

Kan tjänster inte tillhandahållas i ett område i enlighet med 1 mom., skall länsstyrelsen tillhandahålla tjänsterna i området med hjälp av personal som den anställer eller på något annat sätt som den anser lämpligt.

9 §

Avtal om tillhandahållande av tjänster

I ett avtal om tillhandahållande av tjänster skall avtalas åtminstone om

- 1) det verksamhetsområde inom vilket den i avtalet avsedda tjänsten ordnas,
- 2) beloppet på den ersättning som betalas med statsmedel med iakttagande av grunderna enligt 12 § 3 mom. samt om betalningen av ersättningen,
- 3) den person som är ansvarig för medlingsverksamheten, medlingsbyråns övriga personal samt antalet medlare,
- 4) utbildning som skall ordnas för personer som deltar i medling,
- 5) avtalets giltighetstid, samt
- 6) uppsägning av avtalet.

10 §

Behörighet som fordras av personer som deltar i medlingsverksamhet

Personer ansvariga för medlingsverksamheten och medlingshandledare skall ha för uppgiften lämplig högskoleexamen. Av särskilda skäl kan man till uppgiften även utse andra personer som har god förtrogenhet med medlingsverksamhet samt planering och styrning av sådan verksamhet. Till medlare kan utses personer som genomgått introduktionsutbildning i medlingsverksamhet och som också har sådan utbildning, skicklighet och erfarenhet som en framgångsrik skötsel av uppgiften förutsätter.

Närmare bestämmelser om behörighetsvillkor för de personer som avses i 1 mom. kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 §

Ordnanande av kompletterande utbildning

Länsstyrelserna skall nationellt och lokalt sörja för ordnandet av kompletterande utbildning för personer som deltar i medlingsverksamhet.

12 §

Ersättning av statens medel

Ersättning för kostnader för ordnandet av medlingsverksamhet betalas av statens medel. Det sammanlagda beloppet på den ersättning som betalas med statsmedel fastställs årligen till ett belopp som motsvarar de kostnader som i genomsnitt beräknas uppkomma av upprätthållandet av medlingsbyråerna, ett adekvat tillhandahållande av tjänsterna och den utbildning som är avsedd för personer som deltar i medlingsverksamhet.

Ersättningens sammanlagda belopp fördelas mellan länsstyrelserna att användas till de kostnader som avses i 1 mom. Grunderna för fördelningen är länets invånarantal, areal och brottslighetssituation.

Tjänsteleverantören har rätt att för kostnader som avses i 1 mom. få en ersättning som betalas med statsmedel på kalkylmässiga grunder. Ersättningens storlek bestäms enligt invånarantalet i tjänsteleverantörens verksamhetsområde, verksamhetsområdets areal och dess brottslighetssituation.

Närmare bestämmelser om den fördelning som avses i 2 mom. samt om hur den ersättning som avses i 3 mom. bestäms och betalningen av ersättning till länsstyrelsen i de fall som avses i 8 § 2 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 kap.

Förfarandet vid medling

13 §

Initiativ till medling

Initiativ till medling kan tas av den misstänkte, brottsoffret, en polis- eller åklagarmyndighet eller en annan myndighet. I fråga om minderåriga misstänkta eller brottsoffer får också vårdnadshavarna eller andra lagliga företrädare ta initiativ till medling. När ärendet gäller en omyndigförklarad person som nått myndighetsålder får initiativ till medling också tas av dennes intressebevakare.

När det rör sig om ett brott som innefattar våld och som riktat sig mot den misstänktes make, maka, barn eller förälder eller mot någon annan som på liknande sätt är närstående till den misstänkte får endast polis- eller åklagarmyndigheten ta initiativ till medling.

När en polis- eller åklagarmyndighet bedömer att ett ärende som den handlägger, i enlighet med 3 § 1 mom. är lämpligt för medling skall den upplysa den misstänkte och brottsoffret om möjligheten till medling och hänvisa dem till medling, om inte något annat följer av 2 mom. i denna paragraf. I fråga om minderåriga misstänkta eller brottsoffer skall informationen om möjligheten till medling också lämnas till vårdnadshavarna eller andra lagliga företrädare. När ärendet gäller en omyndigförklarad person som nått myndighetsålder skall informationen lämnas till både den omyndige och dennes intressebevakare.

14 §

Platsen för medling

Ett initiativ till medling behandlas vid den medlingsbyrå inom vars område någon av parterna är bosatt och där medlingen med beaktande av parternas omständigheter kan ske smidigt. Ett initiativ kan också behandlas vid den byrå inom vars verksamhetsområde brottet har ägt rum.

En part kan alltid föra ett initiativ till medling till den medlingsbyrå inom vars verksamhetsområde han eller hon är bosatt. Om den medlingsbyrå som tagit emot initiativet inte tar upp initiativet till behandling, skall den utan dröjsmål överföra ärendet till en byrå som den i enlighet med 1 mom. anser vara lämplig att behandla initiativet.

Kan inte medlingsbyråerna sinsemellan enas om vilken av byråerna enligt 1 mom. som skall behandla initiativet, ankommer behandlingen av initiativet på den medlingsbyrå som länsstyrelsen bestämmer, om medlingsbyråerna ligger i samma län. Om medlingsbyråerna ligger i olika län bestämmer social- och hälsovårdsministeriet vilken byrå som skall behandla initiativet.

15 §

Utredning av förutsättningarna för medling samt beslut om medling

Innan medlingsbyrån fattar beslut om inledande av medling skall den försäkra sig om att förutsättningarna för medling enligt 2 § föreligger samt bedöma om ärendet lämpar sig för medling. Är det fråga om en tvist skall medlingsbyrån dessutom bedöma om det är ändamålsenligt att behandla ärendet genom medling. Beslut om medling i ett ärende fattas på medlingsbyrån av den person som är ansvarig för medlingsverksamheten.

16 §

Medlingsbyråns uppgifter i anslutning till medlingsförfarandet

När en medlingsbyrå har åtagit sig medlingen i ett ärende skall den

1) utse en medlare som är lämplig för uppgiften på grundval av sin erfarenhet och sina personliga egenskaper samt som inte är jävig på det sätt som avses i förvaltningslagen (434/2003),

2) med parternas medgivande skaffa de handlingar som behövs för medlingen från polis- eller åklagarmyndigheten, domstolen eller andra instanser,

3) se till att en tolk eller översättare skaffas, om en part inte behärskar det språk som används vid medlingen eller på grund av en hörsel-, syn- eller talskada eller av någon annan orsak inte kan förstå den diskussion som förs under medlingen eller göra sig förstådd i den, samt

4) efter avslutad medling utan hinder av sekretessbestämmelser informera polis- eller åklagarmyndigheten om medlingens gång och resultat.

17 §

Medlarens uppgifter

Medlaren skall

1) ordna medlingsmöten med parterna,
2) medla opartiskt och med respekt för alla parter,

3) hjälpa parterna att sinsemellan finna lösningar som tillfredsställer dem i fråga om gottgörelse för de psykiska och materiella skador som brottet i fråga orsakat offret,

4) informera parterna om tillgänglig rätts hjälp och andra tjänster,

5) ta fram en handling över parternas överenskommelse till följd av medlingen och bekräfta handlingen med sin underskrift, samt

6) efter avslutad medling lämna en redogörelse över medlingen till medlingsbyrån.

18 §

Ordnande av medling

Medling genomförs utan att allmänheten är närvarande. Parterna skall delta personligen i medlingen. Vid medlingsmötena får en part använda ett biträde eller stödpersoner, om inte detta äventyrar en störningsfri medling. Är en minderårig person part skall medling ordnas så att den minderårige har möjlighet att få stöd av sin vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare. Vårdnadshavarens eller den lagliga företrädarens närvaro vid ett medlingsmöte får förbjudas endast om närvaron uppenbart strider mot den minderåriga partens intresse. Vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare för parter un-

der 15 år får dock inte förbjudas att delta i medlingsmöten.

Om medlaren, parterna i medlingen eller en minderårig parts lagliga företrädare inte kan komma överens om ett biträdes, en stödpersons eller en minderårig parts vårdnadshavares eller lagliga företrädarens deltagande i medlingen, fattar den person på medlingsbyrån som är ansvarig för medlingsverksamheten beslut i saken.

Medlaren får ordna medlingsmöte med en part också utan närvaro av övriga parter om parterna samtycker till det.

19 §

Avbrytande av medling

Medlingsbyrån skall omedelbart avbryta medlingen, om en part återtar sitt samtycke eller om det finns skäl att misstänka att samtycket inte varit frivilligt. Medlingen skall avbrytas också om det finns grundad anledning att misstänka att en part inte kan förstå betydelsen av medlingen eller de avgöranden som träffas under den eller om fortsatt medling uppenbart strider mot en minderårig parts intresse.

Medlingsbyrån kan avbryta medlingen, om det visar sig att det av andra orsaker än de som avses i 1 mom. inte finns förutsättningar för att medlingen skall lyckas.

20 §

Sekretess och tystnadsplikt

I fråga om offentlighet för handlingar som medlaren eller medlingsbyrån innehar samt tystnadsplikt för medlingsbyråns personal och andra som deltar i behandlingen av medlingsärenden gäller lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Utan hinder av vad som föreskrivs i 14 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet fattar medlingsbyrån beslut om utlämnande av uppgifter ur en handling som hänför sig till medling och som en medlare eller medlingsbyrån innehar. I fråga om medlingsbyråns rätt att till länsstyrelsen lämna ut uppgifter ur en sekre-

tessbelagd handling gäller 29 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Medlingsbyråns beslut i ärenden som avses i denna paragraf fattas av den person som är ansvarig för medlingsverksamheten. Dessa beslut får överklagas enligt 33 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

21 §

Vittnesförbud och förbud mot att åberopa uppgifter

En medlare får inte vittna om vad han eller hon i sin uppgift fått veta i ett ärende som är föremål för medling, om inte synnerliga skäl föreligger för att höra medlaren om detta.

I en senare behandling av saken får en part i medlingen inte utan motpartens samtycke åberopa sådant som motparten anfört under medlingen för att uppnå förlikning.

22 §

Behandling av tvister som gäller avtal om ordnande av medling

Twister som gäller i 9 § avsedda avtal om ordnande av medlingsverksamhet behandlas som förvaltningstvistemål i förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996).

23 §

Sökande av ändring

Beslut som länsstyrelsen eller social- och hälsovårdsministeriet har fattat med stöd av 14 § 3 mom. och beslut som medlingsbyrån har fattat med stöd av 15 § 1 mom., 18 § 2 mom. och 19 § överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen.

24 §

Medlingsbyråns anmälningsskyldighet

Medlingsbyrån skall utan dröjsmål underrätta polis- eller åklagarmyndigheten om beslut genom vilket den har vägrat ta emot ett ärende för behandling eller avbrutit medlingen.

25 §

Avgiftsfrihet i fråga om handlingar som anskaffas för medling

Medlingsbyrån har rätt att av polis- och åklagarmyndigheter samt domstolar avgiftsfritt få de handlingar som behövs för medlingen.

26 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

De tjänster som avses i denna lag skall ordnas i enlighet med 7 § och tillhandahållas i enlighet med 8 § från och med den 1 juni 2006.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 15 november 2005